

Brexit och Gorba

Solig lördag, auktion av gamla motorskrällen och annat metalbråte på ungdomsföreningens fotbollsplan, Ortsbor och semesterfolk ordentligt upplivade av denna nostalgitripp till kalla krigets teknologilandskap. Och inte ett ord om Brexit och EU.

Just så här är det på många håll i Europa i dag. En väsentlig orsak till att britterna röstade för ett utträde ur EU var att många av dem längtar tillbaka till efterkrigstidens trygga nationalstat som levererade ett välfärdssamhälle och en enhetskultur som gav riktning i livet. Nu sjungs refrängen på den sången utan att man vet hur nästa melodi ska ljuda.

En del har jämfört Brexit med Berlinmurens fall. Jämförelsen är haltande. Murens fall var inte orsaken till utan en spektakulär följd av Sovjetimperiets söndervittring. En bättre parallell är valet av Michail Gorbatjov till det sovjetiska kommunistpartiets partisekreterare våren 1985, vilket blev startpunkten för många av Europas ännu i dag pågående samhällsförändringar.

Om Brexit verkligen blir av kommer en av EU-politikens stora bromsklossar att frikopplas och sätta fart på det europeiska tåget. Men ifall så sker sätter också en massa andra oförutsedda processer igång. Så var det också när Gorba tog över kommandot i Kreml. Lyckas alla EU-vagnar hänga med? Eller spårar hälften ur i nästa kurva? Hur länge ska Tyskland vara loket som drar hela lasset? Och på vilket spår hittar vi då Finland?

Till saken hör att man också på andra håll längtar tillbaka till kalla krigets trygga järnridåer och tunnelperspektiv. Som bekant känner många före detta Sovjetmedborgare en vag saknad efter den kommunistiska epoken. En gripande dokumentation av detta går att finna i Nobelpristagaren Svetlana Aleksijevitjs intervjubok *Tiden Second Hand* (2103). Minnen av Stalinterrorn, kriget och sibiriska fångläger sammanflätas med en bitterljuv längtan tillbaka till Sovjetimperiets robusta ”sanningar” och en bottenlös frustration över det nya oligarkstyrets rövarkapitalism.

Lite på samma sätt kanske dagens EU-medborgare i framtiden kommer att minnas tiden före Brexit. Efter två destruktiva världskrig vittrade de europeiska kolonialvärldena slutgiltigt sönder. Men så länge välfärden ökade var det få som var beredda att erkänna att vår världsdel tappade fart och var i behov av stora samhällsreformer.

Nu har Brexit och alla andra europeiska familjegräl fått allt fler att inse att någonting drastiskt måste ske. Och detta inte ens i första hand för att rädda den europeiska välfärdsstaten. I vågskålen ligger de europeiska nationalstaternas demokratier och fredliga samexistens som alldeles för många har tagit för givna.

1900-talets Finland har ibland betecknats som de ofullbordade katastrofernas land. Vi får hoppas att man i framtiden kan säga detsamma om 2010- och 2020-talens EU. Med eller utan Brexit – hur än det än går så torde det bli en fartfylld berättelse som kan livnära många historiker!

Henrik Meinander, HBL 17.7.2016